

KAREL ČAPEK: PES A KOČKA

Dával jsem si na to dobrý pozor, i mohu to prohlásit s jistotou téměř autoritativní: že si pes nikdy nehraje, když je sám. Pes, je-li ponechán sám sobě, je naprosto, tak říkajíc, zvířecky vážný; nemá-li na práci nic jiného, tedy nazírá, přemýšlí, spí, chytá si blechy nebo něco hryže, třeba kartáč nebo váš střevec; ale nehraje si. Dokud je sám, nebude se honit za svým ocasem ani se prohánět v kruzích po louce ani nosit v hubě větvičky ani strkat čumákem kámen před sebou; na to vše potřebuje partnera, diváka, účastnou bytost, pro kterou provozuje svou frenetickou hru. Jeho hra je výbuch družné radosti; tak jako vrtí ocasem jen tehdy, když se setká s příbuznou duší, řekněme s člověkem nebo se psem, tak také se rozehraje jen tenkrát, když si někdo hraje s ním nebo se na něj aspoň dívá. Jsou citliví psi, které hra omrzí v tu chvíli, kdy si ho přestanete všimát; vypadá to, jako by jej hra těšila, jen dokud má u vás úspěch. Zkrátka pes potřebuje povzbuzujícího kontaktu s druhým, aby si hrál; to už náleží k jeho družné nátuře.

Naproti tomu kočka si také zahraje, když jí k tomu dáte podnět; ale dovede si hrát, i když je sama. Hraje si jen pro sebe, samotářsky a nesdílně; zavřete ji o samotě, a stačí jí klubko, třásně nebo bimbající se provázek, aby se oddala tiché a gráciézní hře. Hraje-li si, neříká tím: Člověče, to jsem ráda, že tě tu mám. Bude si hrát u lůžka mrtvého. Bude laškovat pacinkou s cípem jeho pokrývky. Pes by to neudělal. Kočka se baví sama pro sebe. Pes chce jaksí bavit toho druhého. Kočka se zajímá jen o sebe. Pes se domáhá toho, aby se o něho zajímal i někdo jiný. Žije cele a bujaře jen tehdy, je-li ve smečce - i dva jsou už smečka. Honí-li se za svým ocasem, dívá se po očku, co kdo tomu řekne. To by kočka neudělala; jí stačí, že se baví sama. Snad právě proto se nikdy neoddá své hře tak bezuzdně a vášnivě, až do sebezapomenutí a určení, jako pes. Vždycky je tak trochu nad ní; vždy vypadá, jako by se blahovonně a poněkud pohrdavě snížila k tomu, že se baví. Pes si hraje cele, kdežto kočka jen tak, jako z rozmaru.

Řekl bych to tak: kočka je z rodu ironiků, kteří se baví sami v sobě; hrají si s lidmi a věcmi, ale jen pro své interní a drobátko pohrdavé potěšení. Pes je z rodu humoristů; je dobromyslný a vulgární jako anekdotář, který by se bez publika musel ukousat nudou. Pes prostě ze samé družnosti dává k lepšímu sám sebe; je ochoten se samou horlivostí potřhat, jde-li o nějakou společnou hru. Kočce postačí sebezprožití; pes chce mít úspěch. Kočka je subjektivistka; pes žije ve světě družném a tedy objektivním. Kočka je tajemná jako zvíře; pes je naivní a prostý jako člověk. Kočka je trochu estét. Pes je jako obyčejný člověk. Nebo jako tvořivý člověk. Je v něm něco, co se obrací k někomu druhému, ke všem druhým; nežije jen sobě. Tak jako herec by nemohl hrát jen sobě. Tak jako herec by nemohl hrát jen pro zrcadlo, jako básník by nemohl skládat verše jen pro sebe, jako malíř by nemaloval obrazy jen proto, aby je postavil lícem ke zdi. Ve všem, s čím si my lidé opravdu a celou duší hrajeme, je také ten upřený pohled, domáhající se zájmu a účasti vás druhých, celé té veliké a drahé lidské smečky. A my se můžeme potřhat samou horlivostí.

Lidové noviny, 40, 24.4.1932, č. 209, s.1-2.